

Waardering van erfgoed in de leefomgeving – een onderzoek van het Planbureau voor de leefomgeving (PBL)

Ruimtelijke ordening en erfgoedbehoud lopen steeds meer in elkaar over. De huidige ruimtelijke opgaven zoals energietransitie of verdichting gaan over ingrepen in de *bestaande* stad. Andersom is erfgoedbescherming steeds minder gericht op puur behoud, en steeds meer op ontwikkeling, transformatie en herbestemming. Daarom komt de afweging van de waarde van vernieuwing tegen de waarde van het bestaande – de erfgoedwaarde - steeds meer centraal te staan in beide sectoren.

Maar wat is de maatschappelijke waarde van het bestaande? Wat vinden we – burgers, experts - eigenlijk precies waardevol aan erfgoed? Daarover gaat deze studie. Deze waarde heeft heel veel verschillende aspecten. Erfgoed is niet alleen waardevol voor de geschiedschrijving, maar gaat ook over identiteit, over schoonheid, over sociale cohesie, etc. Wat je precies als waardevol ziet, is afhankelijk van je eigen voorkeuren, maar ook van zoiets als het (wetenschappelijk) perspectief van waaruit je het bekijkt.

Afhankelijk van welk aspect van erfgoed we van waarde vinden, nemen we andere beslissingen ten aanzien van de ontwikkeling van het erfgoed. Wat we bij een restauratie of transformatie concreet doen, wat we behouden en wat we weglaten, wat we benadrukken in de vormgeving, wordt bepaald door wat we het waardevolle aspect ervan vinden.

Het onderzoek behelst onder andere casestudies, waarin het PBL samenwerkt met gemeenten, een ontwerp bureau en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. De eerste casestudie betreft een woonwijk uit de periode 1965-1980, de meest recente periode in het erfgoedbeleid. 'Post-65'-erfgoed is een interessant onderzoeksobject, juist omdat daarvan nog helemaal niet vastligt wat er waardevol aan is. Daar moeten we als maatschappij het juist nog over eens worden. De waarde ligt waarschijnlijk minder dan bij ouder erfgoed in individuele gebouwen, als wel in dingen als de stedenbouwkundige opzet of groenvoorzieningen. De waarde ligt wellicht niet alleen in de stenen als ook in de sociale praktijken.

In de casestudie maken we vier ontwerpschetsen voor de toekomst van de wijk: één zonder speciaal rekening te houden met erfgoedwaarden, en daarnaast 3 alternatieve schetsen waarin telkens één bepaald aspect van de erfgoedwaarde – bijvoorbeeld architectuurhistorie, of juist de sociale waarde – wordt uitvergroot. Met deze beelden voor ogen kunnen we beter bespreken wat we waardevol vinden en wat dit concreet zou kunnen betekenen voor de toekomstige ontwikkeling van dit soort wijken.

Het onderzoek moet uiteindelijk resulteren in o.a. een 'gesprekstool' die gemeenten, burgers en andere betrokkenen moet ondersteunen: hoe spreek je *goed* over nieuwe ontwikkelingen die voortbouwen op de bestaande waarden in het gebied?